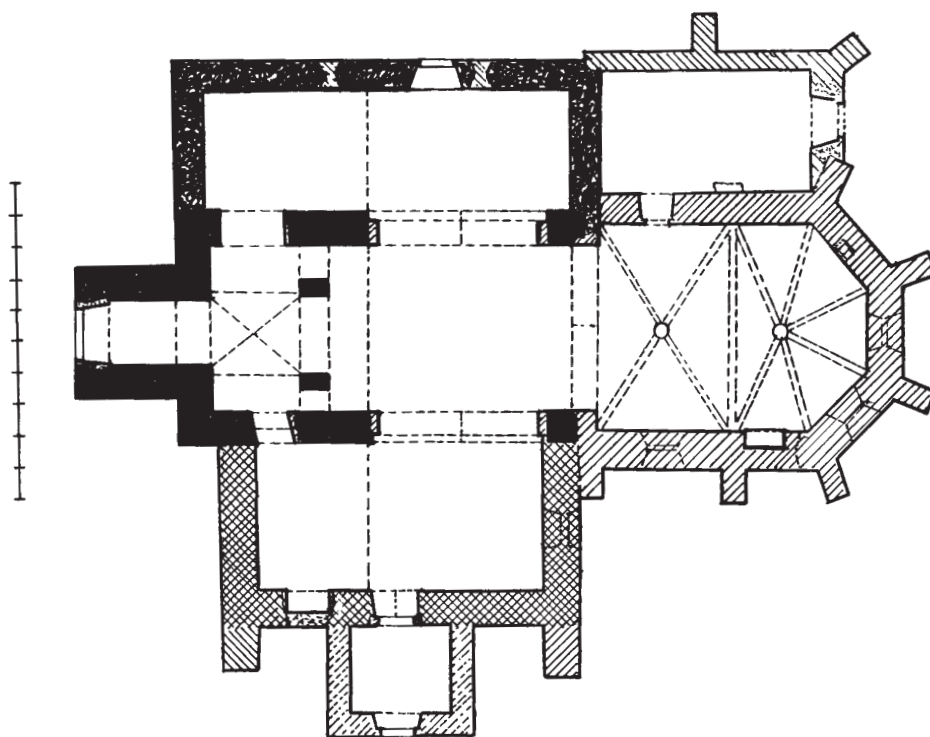

PRŮZKUM KOSTELA NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE V DUBLOVICÍCH

JAN ŽIŽKA

Ves Dublovice - zřejmě největší ves na Sedlčansku (okres Příbram), je rozložena na svazích širokého plochého údolí. Hlavní historické části tvoří na severní straně tzv. Velká Strana, s někdejšími dvory svatojiřských benediktinek a Malá Strana, které na hraně svahu dominuje kostel Nejsvětější Trojice.¹⁾ Kostel stojí na rozsáhlém hřbitově. Zatímco na severu a jihu jsou ohradní hřbitovní zdi po staletí na stejném místě, na straně západní a zejména východní byla plocha hřbitova výrazně rozšířena v 19. století.²⁾ Na první pohled překvapí neobvyklá hmotová a půdorysná skladba kostela. Krátké nejednotné trojlodí, jehož šířka je větší než délka, se štíhlou západní věží, na které navazuje poměrně velký polygonálně uzavřený presbytář, se sakristií po severním boku, a řada pozoruhodných detailů naznačují složitější stavební vývoj. Kostelu v Dublovicích byla přes tyto skutečnosti dosud věnována poměrně malá pozornost. Zcela povrchní je popis kostela v Soupise památek okresu Sedlčansko i v Uměleckých památkách Čech.³⁾ Dějiny kostela jsou stručně vylíčeny v Posvátných místech království Českého⁴⁾ a v monografii Sedlčansko, Sedlecko a Voticko.⁵⁾ Pozorněji se stavbě věnoval D. Líbal, který upozornil na románský původ věže, jejíž vznik byl v literatuře dosud spojován až s rokem 1878, a západní části střední lodi.⁶⁾

Příležitost k hlubšímu poznání kostela nastala v létě roku 1994, kdy byla zahájena oprava fasád. Oprava začala věží a přilehlým západním průčelím. Tak jako u většiny oprav, byla zde problémem špatná informovanost - v době

Obr. 1: Půdorys kostela Nejsvětější Trojice v Dublovicích upravený a doplněný podle půdorysu v Soupisu památek (viz pozn. 3). Černě proložené zdivo románské ze 2. pol. 12. stol., zrněné pozdně románské z poč. 13. stol., křížkované ze sklonku 13. stol. - poloviny 14. stol. (?), nad ním zdivo z konce 14. stol., šrafované zprava doleva z poslední čtvrtiny 14. stol., opačně šrafované další etapa (kolem roku 1400), přerušované šrafované kolem 1520, tečkované pozdější.

zahájení průzkumu a dokumentace byla již dokončena oprava omítek na obou horních pseudogoticky upravených patrech věže. Ostatní plochy západního průčelí pokrýval řídký maltový postřík. I přes tuto skutečnost byl charakter zdiva a jeho skladba dobře čitelný. Zdivo věže je v celém rozsahu po kordonovou římsu vyzdén z hrubě přitésaných žulových kvádrů. V přízemí je v západním průčelí věže druhotně osazen široký sedlový portál. Nad ním je ve třech úrovních až po římsu po jednom střílnovém okénku. Okénka patří původní výstavbě - horní těsně pod římsou bylo dodatečně zazdén. Na severním boku věže je v úrovni prvního patra, v koutě u štítové zdi lodi, patrný zazděný obdélný otvor s omítkou na ostění vyzdéném z větších kvádrů. V horní části je stopa po překladu. Rozměry otvorů odpovídají vstupu. Kvádrové zdivo přechází na západní průčelí střední lodi. V něm je v koutě, těsně vedle věže, patrný zazděný obdobný otvor jako ve věži. Vlevo od něj kvádrové zdivo končí výraznějšími armovacími kvádry. Odděleno průběžnou spárou na ně ve stejném lici navazuje zdivo lomové. Zdivo zbytku západního průčelí severní lodi však není jednotné. Zatímco těsně u spáry se zdívem kvádrovým dosahuje jednotné provedené lomové zdivo téměř k římsě, dále k nároží lodi je rozděleno dobře patrnou prů-

1) O Dublovicích např. Č. Habart, Sedlčansko, Sedlecko a Voticko, díl IV., 1941 - vydáno poprvé až v roce 1994, s. 20 - 24.

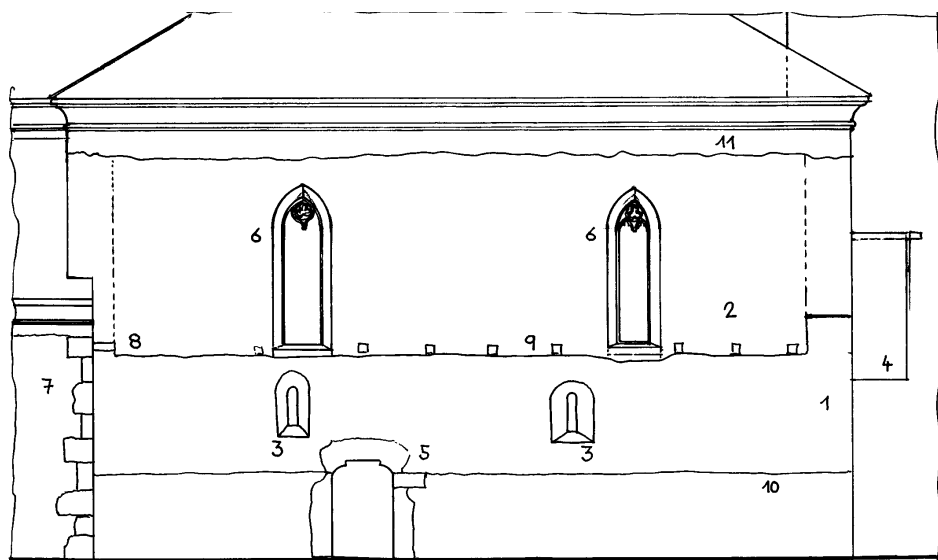
2) Viz pozn. 1.

3) Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Sedlčanském. Umělecké památky Čech, kolektiv, díl I., Praha 1977, s. 333 (zcela je zde pomínuta románská fáze kostela, nepřesný popis detailů.). A. Šitler, A. Podlaha, s. 12 - 15, Praha 1898 (publikován neúplný půdorys, náčrty některých detailů a stručný popis).

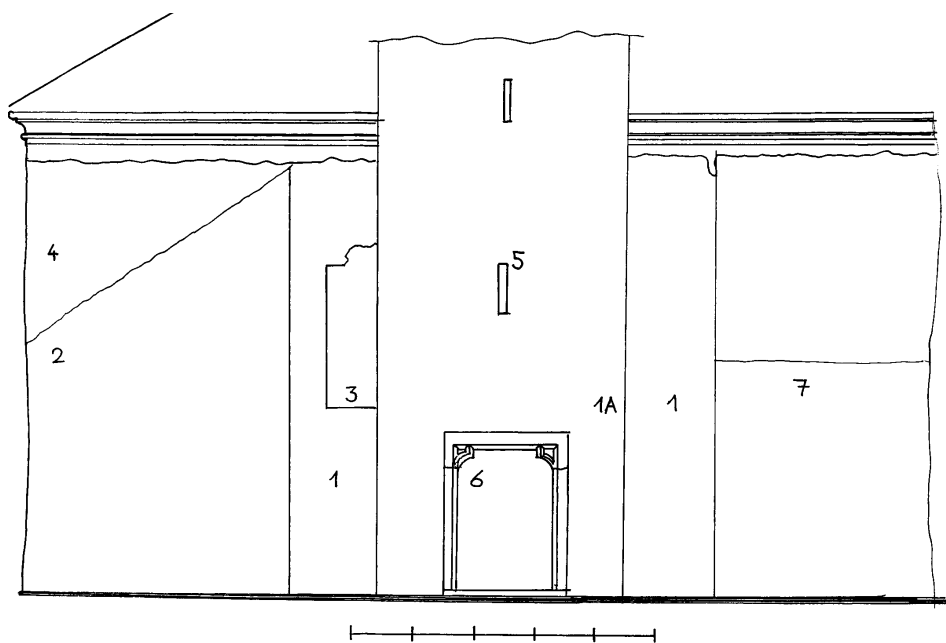
4) A. Podlaha, Posvátná místa království Českého, díl VI, 17 - 25, Praha 1912.

5) Viz pozn. 1, s. 21 - 23.

6) D. Líbal, recenze knihy A. Merhautové, Rané středověká architektura v Čechách, Praha 1971, Umění XXII, 1974/2, s. 169.

Obr. 2: Kostel Nejsvětější Trojice v Dublovicích, pohled na severní průčelí severní boční lodi. 1 - pozdně románské zdivo, 2 - pozdně gotické zdivo, 3 - románská okénka, 4 - románský vstup do věže, 5 - pozdně gotický portál (kol. r. 1450?), 6 - pozdně gotická okna (kol. r. 1520!), 7 - zdivo sakristie s arm. nárožím, 8 - nasazení románského štítu, 9 - první patro lešení z pozdně gotické výstavby nad románskou úrovní, 10 technologická spára, 11 - barokní zdivo. (Zaměření a kresba autor.)

Obr. 3: Kostel Nejsvětější Trojice v Dublovicích, pohled na část západního průčelí. 1 - románské zdivo, 1A - románské zdivo věže, 2 - pozdně románské zdivo se štítem, 3 - portál na tribunu, 4 - pozdně gotické zdivo, 5 - románská střílnová okna, 6 - portál z roku 1909, 7 - zdivo jižní lodi s horizontální spárou. (Zaměření a kresba autor.)

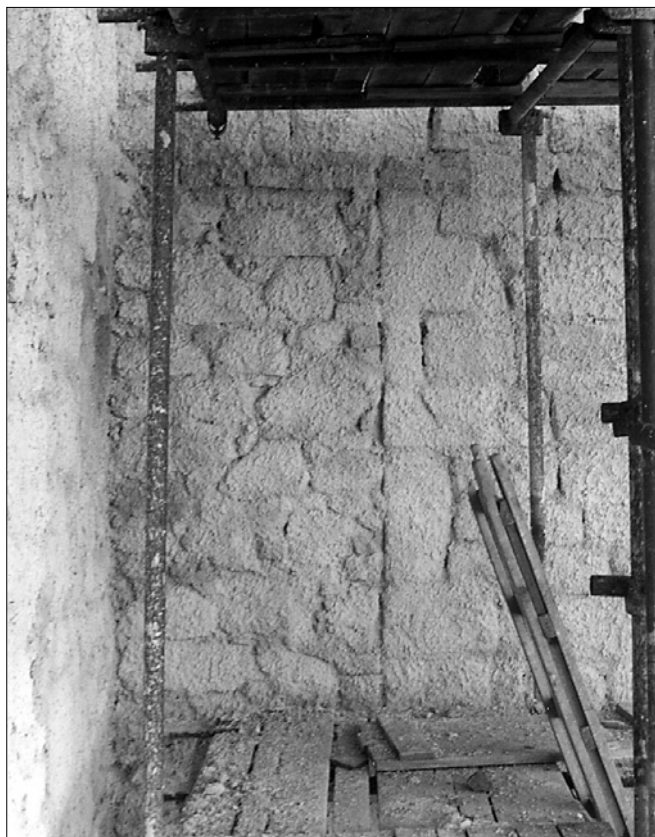
běžnou šikmou spárou, plynule klesající až zhruba na polovinu výšky lodi. Nad spárou je lomové zdivo odlišného charakteru. Předpoklad, že šikmá spára je horní úroveň štítu starší fáze boční lodi, plně potvrdil průzkum severního průčelí. Na jižním průčelí věže, které nemělo otvory, navazuje opět stejně z kvádrů vyzděný úsek západního průčelí lodě. Vzhledem k tomu, že líc západního průčelí jižní boční lodi ustupuje k východu, bylo románské zdivo střední lodi sledovatelné i v krátkém jižním úseku. Ke zdivu jižní obvodové zdi střední lodi, je na spáru připojeno lomové zdivo západního průčelí lodi jižní. Tvrdá cementová omítka znemožnila ověření vzájemné vazby na opěrák v jižním průčelí. Zhruba v polovině výšky dělí zdivo výrazná

horizontální spára. Intaktní lomové zdivo končí asi dvacet centimetrů pod římsou. Zbytek zdiva byl vyzděn spolu s vysazením římsy. V západním průčelí jižní lodi není a nebylo otvorů.

Na severním průčelí, kde oprava pokračovala, byl předběžný průzkum proveden již před postavením lešení. Průčelí, ukončené římsou, prolamuje v horní polovině dvojice hrotitě sklenutých špaletových oken se zachovanými kružbami bez středních sloupků. Obě kružby mají ve vrcholu trojlístou rozetu, kterou u západnějšího okna podporují trojlaločné hrotité oblouky a u okna východního plamínkové útvary. Pod východním oknem je poněkud z osy k západu posunutý žulový sedlový portál se střešovitě skládanými, v lici osazenými dveřmi. Pod západnějším oknem odhalila opadávající vrchní omítka půlkruhově sklenuté okno, lemované v rozsahu parapetu a části ostění zbytky lžící utažené bíle pačokované omítky. Zbytky této omítky byly patrné i v dolní části průčelí a pod parapetem stávajícího okna. Zde tato omítka končila a ve výrazné horizontále ji ve spoji nepatrně překrývala omítka horní poloviny průčelí, rovněž nahozená přímo na zdivo a kovem utažená. Tato omítka se strukturou shodovala s omítkou na zazdínce okna v dolní části průčelí.⁷⁾ Dříve, než mohlo dojít k detailnímu prověření návaznosti omítek z lešení, veškeré omítkové vrstvy, v rozsahu přesahujícím spodní polovinu průčelí, bohužel zanikly. Sledování odhaleného zdiva potvrdilo zjištění ze západního prů-

čelí lodi. Zdivo dělí těsně pod parapety hrotitých oken horizontální spára, odpovídající výškově štítu pultové střechy na západě. Lomové zdivo spodní části průčelí, vyzděné na kvalitní vápennou bělavou maltu, dělí na polovinu horizontální technologická spára. Nároží nejsou armována. Pod východnějším oknem bylo odkryto další půlkruhově sklenuté malé okno, posazené o něco výše než okno západní, sledované již před sejmutím omítek. Okna se lišila podobou zazdívek - západní okno mělo zazdívkou cihelnou, zazdívkou druhého okna byla provedena z lomového kamene, klínovaného úlomky cihel a krytiny. Rozhodnutí o ana-

7) Nelze vyloučit, že dochovaná omítka byla prakticky paspartou, obdobnou paspartám zjištěným na presbytáři.

Obr. 4: Románský vstup do věže (kvádrové zdivo pokryto postříklem).

lytické prezentaci vedlo k vybourání zazdívek. Objevila se úzká, půlkruhově sklenutá nepravidelná románská okénka, se špaletami pokrytými kovem utaženou omítkou. Rozevřenějším špaletám pravého okna odpovídá téměř stlačený oblouk, užší okno levé má záklenek lehce převýšený. Na ostění sedlového portálku, dodatečně osazeného, se dochovaly stopy červené polychromie. Na jeho mohutném nadpraží je vytesán neuspořádaný, ne zcela jasný nápis.⁸⁾

Horní polovina průčelí je vyzděna z tmavšího lomového kamene na hnědavou hlinitou maltu opět bez nárožní armatury. Při východním nároží proniká malý pravidelný úsek zdiva, odpovídající charakteru spodní části průčelí, nad horizontální spáru. Jde o zbytek východního štítu starší fáze lodi. Na výše zmíněné nejstarší omítkové vrstvě horní části průčelí byly kolem oken namalovány červené pasparty. Tato omítka končí zhruba čtyřicet centimetrů pod římsou. Omítka na tomto pruhu byla provedena v rovině s omítkou starší a sjednocena světle okrovým nátěrem. Na římsě se dochoval nátěr červený a následně šedý. Následovaly monochromní světlé a okrové nátěry jak na římsě, tak na ploše.

Na východě navazuje na průčelí jižní lodi předsazené zdivo sakristie. Lomové zdivo je v místě styku s lodí armováno kvádry, částečně zasekanými do staršího nároží lodi. Severní průčelí sakristie člení pouze jednoduché pultově ukončené opěráky. Východní průčelí je prolomeno hrotitým pseudogotickým portálem s nadsvětlíkem.

V další etapě prací byla provedena oprava fasád presbytáře. Protáhlý presbytář o jednom obdélném poli a pětibokém závěru má na nárožích jednu odstupněnou opěráky, pultově ukončené. K severnímu opěráku je na spáru

8) Č. Habart (viz. pozn. 1, s. 23) jej považoval za letopočet 1453.

přisazena východní zeď sakristie. Z čel opěráků, vyzděných kvádry, vystupují kamenné profilované římsy. Opěráky ukončuje strmá pultová stříška, krytá prejzy. Kamenické provedení čela postrádá výrazně nižší opěrák v koutě mezi presbytářem a jižní lodí. Lomové zdivo na vápnitou maltu s hnědými zrnky je prolomeno čtveřicí hrotitě sklenutých špaletových oken s kružbovou výplní. Výška oken váže na členění opěráků - úroveň parapetu odpovídá úrovni odstupnění a vrchol okna odpovídá úrovni proniku pultových stříšek se stěnou. U každého okna je základem kružbové výplně dvojice trojlístých hrotitých oblouků, na kterých je ve vrcholu okna nasazen vždy odlišný motiv. Východní okno má běžný okulus s trojlístou výplní, okno jihovýchodní pak dvojici vzhůru směřujících „čočkovitých“ výplní. Právě okno jižního průčelí má pak ve vrcholu srdčitý motiv, u levého okna je tento motiv převrácen.

Při opravě byly sejmuty jen narušené omítky. Na jihovýchodním nároží se pod vrchní vrstvou dochovala tenká vrstva omítky se zbytky šedě malovaných kvádrů. Dobře kovem utažená spodní omítka byla dodatečně přitažena k plochým paspartám lemujícím okna. K těm původně zřejmě náležela pouze hranou lžice hrubě rovinatá omítka plochy. Nejstarší vrstva omítky ve špaletách, totožná s paspartami, byla při osazení kružeb narušena. Kružbové výplně neodpovídají zakřivení záklenků špalet. Problém určení vztahu špalet a kružeb je zejména v tom, že se na špaletách kromě nejstarší omítky zachovala pouze tlustá vrstva omítky novodobé, a v tom, že části kružeb byly novodobě vyměněny. Nové jsou zejména sloupky, bankály a části ostění. Výplň levého okna jižního průčelí, s převráceným srdčitým motivem, je zřejmě zcela novodobá. Právě toto okno má složitý a ne zcela jasný vývoj. Sejmutí omítek od-

Obr. 5: Právě pozdně románské okno v severním průčelí před sejmutím omítek.

Obr. 6: Levé pozdně románské okno v severním průčelí po odkrytí.

halilo vlevo od něj, při koutovém opěráku, levou část ostění a část záklenku otvoru o stejné úrovni parapetu. Ostění i záklenek otvoru je cihelný, nepravidelně zavázaný do lomového zdiva. Zazdívka otvoru je z lomového zdiva, pečlivě skládaného s drobnými úlomky cihel. Materiálem prakticky odpovídá zdivu presbytáře. Je v ní druhotně použít větší kámen se zbytkem důkladně utažené omítky, na které je na bílém podkladě namalován červený pruh. Zřejmě jde o zbytek úpravy, obdobný červeně malovaným paspartám oken v severním průčelí lodi. Otvor neobvyklé polohy tedy zanikl při zřízení dnešního „gotického“ okna. Pozoruhodné je svědectví omítkových vrstev, dochovaných vlevo od otvoru. Nejstarší omítková vrstva, utažená kovem, odpovídá svým charakterem jediné vrstvě omítky na cihelné špaletě otvoru. Tu překrývají další dvě vrstvy - druhá, rovněž kovem utažená, odpovídá omítce horní části severního průčelí lodi, a třetí, jemnější vrstva, s okrovým nátěrem. Na pravé špaletě stávajícího okna byly zachyceny zbytky omítky odpovídající druhé vrstvě. Odlišný úhel pravé špalety od levé naznačuje, že spodní část pravé špalety stávajícího otvoru může být totožná se špaletou zrušeného otvoru.

Obvodové zdivo jižní lodi, kde oprava fasád skončila, je opět lomové, bez nárožní armatury, vyzděné na světle hnědavou maltu. Na východě je v krátkém úseku zdiva prolomeno hrotité okno se zřejmě novodobou pseudogotickou výplní, shodnou s levým oknem jižního průčelí presbytáře. Jižní průčelí lodi při nárožích omezují masivní opěráky kolmé k průčelí, o šířce odpovídající tloušťkám západní a východní obvodové zdi. Z kvádrů vyzděná čela opěráků ukončuje kamenná římsa, na které je nasazena strmá pultová stříška, krytá prejzy. K jižnímu průčelí je přisaze-

na předsíň, přístupná od jihu sedlovým pozdně gotickým portálem s trojúhelnými přetínanými pruty na konzolkách. Ostění portálu se zbytky červené polychromie je zavázáno do zdiva sínce. V jeho jihozápadním nároží pokrývá druhotně použité kvádry omítka s malovanými červenobílými pruhy. Vpravo od předsíně je nižší hrotité sklenuté okno s kružbovou výplní. Nad dvojicí trojlístých oblouků je ve vrcholu okna dvojice, ve spodní části spojených, „plamínků“. Okno, zřejmě druhotně prolomené či výrazněji upravené, nemá vylehčovací záklenek. Minimálně ostění, sloupek kružby a bankál byly vyměněny, respektive doplněny. Vlevo je nad střechou sínce velké, stlačeným obloukem sklenuté okno a dále vlevo pak velká nika vstupu na kruchtu. Po sejmutí narušených omítek byla na zdivu průčelí odhalena výrazná horizontální spára, běžící zhruba na úrovni parapetu hrotitého okna. Spodní část lomového zdiva byla vyzděna na světlou hnědavou maltu, světlejší než malta zdiva horní části. Sejmutí omítek odhalilo špalety dodatečně prolomeného okna, vyzděné ze smíšeného materiálu, a cihelné špalety rovněž dodatečného vstupu na kruchtu. Hnědavou maltu obsahuje i zdivo sínce. Na spodní části zdiva byly sledovány zbytky pouze hranou lžice rovnané bělavé omítky, překryté kovem hlazenou omítkou, zachovanou ve značném rozsahu v horní části průčelí.

Interpretaci nálezů na fasádách nelze pochopitelně dobře provést bez průzkumu interiéru stavby a posouzení celkové půdorysné skladby.

Pohlédneme-li na půdorys, vidíme masivní úseky obvodového zdiva hlavní lodi, ve východní polovině otevřené do lodí bočních. Užší severní loď je stejně dlouhá jako loď hlavní. K ní se neorganicky na východě připojuje tenké zdivo sakristie. Širší jižní loď se silnějším obvodovým zdivem

Obr. 7: Předstupující nároží sakristie.

je oproti lodi hlavní zkrácena na západě i východě. Presbytář o jednom obdélném poli, se závěrem o pěti stranách lehce stlačeného osmiúhelníka, je širší než loď hlavní a jeho zdivo je přisazeno k východním obvodovým stěnám lodí bočních. Na západě stojí věž a na jihu je přisazena vstupní čtvercová předsíň.

Z předsíně ústí do jižní lodi hrotitý portál se žulovým ostěním, profilovaným hruškovcem mezi výžlabky, natočeným kolmo k ose portálu. Střechovitě ukončený trnož má okosené nároží. Portál je osazen v nice se střechovitým záklenkem, jejíž východní špaleta je kolmá k průčelí a západní je mírně šikmo rozevřena. Východní a jižní hrotitá okna lodí mají nepravidelné záklenky. Západní část lodí, až po niku portálu, vyplňuje dřevěná konstrukce kruchty, bez vertikální podpory. Pod ní je v jižní zdi velká stlačeně sklenutá nika, dnes kaple. Jižní loď, stejně jako loď severní, propojuje s lodí hlavní v rozsahu její východní poloviny vysoký hrotitý arkádový oblouk, podložený z jižního boku od líce odsazeným neprofilovaným pasem. V podkruchtí propojuje loď šikmý průchod, zaklenutý dvojicí navzájem odlišných segmentových pasů.

Západní třetinu hlavní lodi vyplňuje zděná kruchta. Podkruchtí se do lodí otevírá širokým půlkruhovým arkádovým obloukem a dvojicí postranních stlačeně sklenutých průchodů. U jižního otvoru je na podlaze patrná osekaná zeď. Podkruchtí je sklenuto křížovou bezžebrou klenbou s nízko položenými patkami, šířkově odpovídající střednímu otvoru. Na jihu a severu je kruchta pobocích křížové klenby podklenuta půlkruhovými širokými pasy s otisky po šalování. Klenby i pasy jsou jednoznačně románského původu a kruchta je původní tribunou.

Severní loď je užší než jižní, odpovídá svojí délkou lodi střední. S ní je propojena jednak ve východní polovině vysokým hrotitým arkádovým obloukem, podloženým pasem, a půlkruhově sklenutými oblouky v podkruchtí a na kruchtě. Mezi nimi je nečleněná lehce zvlněná masivní zeď střední lodi. Sedlový portál v severní obvodové zdi je osazen do segmentově sklenuté niky se šikmo rozevřenými špaletami. Špalety oken mají hrotité záklenky.

Na východě se hlavní loď otvírá neprofilovaným hrotitým triumfálním obloukem, širokým stejně jako loď, do polygonálně uzavřeného presbytáře. Presbytář, širší než hlavní loď, o jednom obdélném poli a závěru tvořeném pěti stranami lehce stlačeného osmiúhelníka, je zaklenut žebrovou klenbou. Jednoduchá klínová žebra, vybíhající z jednoduchých patek, tvořených podseknutými žebry, spíná ve vrcholu dvojice svorníků. Východní zdobí reliéf monogramu P. Marie, západní pak pětistupňová růže. Na pravé straně závěru je osazeno sanktuarium s jednoduchým ostěním s polodrážkou a na pravé straně je zaklenutá nika se zbytky osekané parapetní římsy - zřejmě zbytek sedile. Do sakristie vede sedlový portál, profilovaný obloučkem s výžlabkem tak, že profilace obíhá průběžně kolem hladkých sedlových konzol. Plochostropý interiér sakristie postrádá jakýkoliv architektonický detail.

Na kruchtě vede schodiště při jihozápadním nároží kostela, ústící do široké niky, s portálem profilovaným okosením, osazeným z interiéru kostela. Jednotlivé části kruchty propojují půlkruhově sklenuté široké průchody. Vlevo od průchodu do severní lodi je v koutě u věže obdélná nika zazděného portálu. Věž přístupná z kruchty, má v interiéru

Obr. 8: Detail západní části jižního průčelí presbytáře, vlevo zazděné okno s cihelným ostěním a vrstvami středověkých omítek.

ru režné stěny ze žulových kvádrů se zbytky podřezávaných spár. Stropy pater, kterým odpovídaly střílnové otvory v nikách v západním průčelí, byly osazeny na ústupky ve zdivu. Kvádrové zdivo pokračuje až do patra s pseudogotickými okny, která byla po vybourání záklenků vložena do sdružených oken románských. Z nich jsou dobře patrné hrany ostění. Při obvodových stěnách tohoto patra je osazena dřevěná ztužující stolice s přeplátovanými spoji. Archaický charakter stolice spolu s tesařskými značkami, připomínající značky kamenické, umožňuje její datování do pozdního středověku, kdy zde již muselo existovat další patro.

Z věže je přístupné podstřeší s krovem z 19. století. Při západním průčelí, kde je rozebrána část stropu z přitesaných povalů, proniká interiérová omítka nad jeho úroveň. Z podstřeší sakristie je patrné severní boční průčelí presbytáře bez otvorů se zbytky osekaného středního opěráku a pokryté v celém rozsahu hrubou zatočenou omítkou.

Zdivo a detaily zjištěné na západním průčelí kostela a v interiéru ukazují, že je zde zachována značná část románské stavby. Zdivo střední lodi, postavené z hrubě přitesaných kvádrů, dosahující téměř výšky stávající stavby, stojí dosud až po gotické arkádové oblouky mezi loděmi kostela. Nelze zcela vyloučit existenci románského zdiva až u triumfálního oblouku. Štíhlá čtvercová věž má zachováno valeně klenuté přízemí a čtyři patra. Čtvrté patro se otevíralo zřejmě podvojnými sdruženými okny. Podle plánu z roku 1898 byla klenutá přízemní komora před zřízením dnešního západního vstupu do kostela přístupná z lodí portálkem s rovnými špaletami.⁹⁾ Západní část

9) Viz pozn. 3, půdorys na s. 12.

Obr. 9: Detail východního okna presbytáře se zbytky pasparty a dodatečně osazenou kružbou.

střední lodi vyplňuje románská tribuna, podklenutá křížovou klenbou do širokých pasů. Jak ukazuje osekaná zeď v krajním otvoru východního čela tribuny, původní románské úpravě náleží pouze střední široký arkádový oblouk. Nika v severozápadním koutě tribuny může být zbytkem původního vstupu před stavbou severní lodi, nebo pouhým rozšířením výstupu jednoduchého obdélného západního portálu, patrného v průčelí. Nelze ani vyloučit výstup ze schodiště v síle zdiva, vedoucího z lodi na tribunu. Do věže vedl opět samostatný jednoduchý portál ve stejné úrovni v těsném sousedství s portálem na tribunu. D. Líbal datoval jím zjištěné pozůstatky románské stavby již do první třetiny 12. století.¹⁰⁾ Z konstrukčních detailů má snad největší vypovídací hodnotu křížová klenba tribuny, ukazující zřejmě na mladší původ stavby, nejspíše až ve druhé polovině 12. století.¹¹⁾

V další etapě byla připojena stejně dlouhá, ale užší severní loď. Její zdivo, vyžděné z lomového kamene, dosahovalo zhruba poloviční výšky. Pultová střecha, omezená na západě a východě štíty s vykonzolovanými patami, musela nutně zakrýt okna původní lodi, které nahradila dvojice úzkých, nepravidelných špaletových okének. Přistavěná loď má jednoznačně pozdně románský charakter. Mohla již stát v roce 1228, kdy se Dublovce poprvé připomínají v majetku kláštera sv. Jiří na Pražském hradě.¹²⁾ Kvalita zednické práce druhé etapy neodpovídala kvalitě etapy první.

10) Viz pozn. 6, s. 169.

11) Je možno srovnat např. V. Mencl, České středověké klenby, Praha 1974, s. 13 až 14.

12) Viz např. pozn. 1, nebo č. 4, s. 17.

Určení další stavební etapy kostela není zcela jednoznačné. Nasazení presbytáře na východní zdivo lodi ukazuje spíše na jeho relativně větší stáří, než lodi jižní. Naznačuje to zřejmě situace koutového opěráku mezi jižní lodí a presbytářem. Ten ovšem mohl stejně dobře zajišťovat dosud volné celé nároží presbytáře, stejně jako tlak triumfálního oblouku založeného mimo východní zeď již stojící lodi. Tuto druhou verzi podporuje zejména existence výrazné horizontální spáry ve zdivu jižní lodi, která prakticky odpovídá románské výškové úrovni lodi severní. Portálová nika jižního vstupního portálu s rovnými špaletami a střechovitým záklenkem patří k archaickým konstrukcím, známým ze druhé poloviny 13. století, vyskytujícím se však i v první polovině a kolem poloviny 14. století.¹³⁾ Mohla zde tedy v další stavební etapě vzniknout boční loď, která však zřejmě vzhledem k absenci oken v dolní části zdiva nemohla být dokončena.

Poměrně archaický je i klínový profil žeber v presbytáři, s konzolami vytvořenými podseknutím svazku žeber. Svorník s pětistou růží v obdélném poli presbytáře je spojován s pány z Rožmberka, kteří drželi část Dublovic s kostelem a právem podacím nejpозději od šedesátých let 14. století.¹⁴⁾ V roce 1363 dosadili bratři z Rožmberka nového oltářníka k oltáři sv. Michaela, nedlouho předtím zřízeného plebánem Václavem.¹⁵⁾ V roce 1367 potvrdili nového faráře Litolda.¹⁶⁾

Porovnáme-li klenbu presbytáře s klenbami jiných kostelů na rožmberských panstvích, stavěných nebo přestavovaných ve druhé polovině 14. století, docházíme k zajímavému zjištění. Typově nejbližší klenební konstrukce má zřejmě presbytář kostela sv. Jiljí ve Velké Blanicí. Klínová zebra, lišící se vzájemně vyžlabením, spínají ve vrcholu svorníky s obdobnou pětistou růží a monogramem Panny Marie. Otevření východní poloviny střední lodi v Dublovicích hrotitou arkádou, stejných dimenzí jako triumfální oblouk, do bočních lodí prakticky odpovídá řešení presbyteria ve tvaru kříže ve Velké Blanicí. Formy provedení jsou ovšem hrubší, způsobené zřejmě vazbou na výchozí stav přestavovaného kostela a snad i tvrdším materiálem. Detaily dublovického kostela mají však úzký vztah k další, podstatně významnější rožmberské stavbě. Vstupní portály do jižní lodi a do sakristie jak profilacemi, tak tvary totiž přesně odpovídají portálům věže kostela sv. Jiljí v Třeboni.¹⁷⁾ Dublovické presbyterium bylo tedy podle datování výše uvedených staveb postaveno nejspíše v poslední čtvrtině 14. století. Portál do sakristie musel být osazen až dodatečně, při jejím přizdění k presbytáři. Dokládá to zejména situace v podstřeší sakristie. Na samém sklonku 14. století byl zřejmě osazen i portál lodi, a to nejspíše současně se zvýšením zdiva lodi a prolomením mezilodních hrotitých arkád. Se zvýšením lodi zřejmě souvisejí masivní opěráky při nároží, charakterem odpovídající opěrákům presbytáře.

13) Viz např. hrad v Říčanech, srovnaj obdobně upravené, ale ojediněle se vyskytující okenní niky na královských a rožmberských hradech v polovině 14. století, srovnaj např. D. Meclová, České hrady, díl I., s. 165 - 66, díl II., s. 70., Praha 1972.

14) Viz pozn. 4, s. 17.

15) Viz pozn. 4, s. 17.

16) Dto 14, 15.

17) Profilaci shodnou se vstupním portálem do lodi mají v Třeboni portály do západní věže kostela sv. Jiljí, portálu do sakristie odpovídá portál z křížové chodby do lodi. (Viz Soupis památek historických

Existence širokého otvoru s cihelným ostěním v jižním boku presbytáře je těžko interpretovatelná.¹⁸⁾

Záměr přestavby, počítající se zvýšením severní lodi, nebyl zřejmě realizován, z této etapy však s největší pravděpodobností pochází hrubší omítka plochy s paspartami kolem oken.

Do severní lodi byl nejspíše v polovině 15. století osazen sedlový portál.¹⁹⁾

Další etapa nese významné pozdně gotické rysy. V presbytáři byly do oken osazeny nové okenní kružby, jejich původní podobu a rozmístění znejasňuje doplnění kružeb a jejich částečná výměna, provedená v roce 1909.²⁰⁾ V roce 1898 zde, nejspíše na místě některé kružby s převráceným srdcovitým motivem, existovala kružba s dvouosými asymetrickými oblouky, vynášejícími trojlaločnou výplň bez okulusu. Na pozdně gotickou úpravu presbytáře navázala zřejmě jeho malířská výzdoba.²¹⁾ V této etapě byla zvýšena severní loď, jejíž zdivo se maltou výrazně odlišuje od starších etap. Kružby byly do jejích oken osazeny současně se stavbou. Před jižní portál byla vyzděna předsíň, jejíž portál je datovatelný do první čtvrtiny 16. století.²²⁾ Na kovem utažené omítce pozdně gotické stavby byly kolem oken namalovány červené pasparty.

Vznik kruchty ve všech lodích má svůj počátek zřejmě již v 16. století, kdy zde byli utrakvističtí kněží.²³⁾ Orientace portálu na kruchtu do interieru a další nika pod ním ukazují na existenci uzavřeného, zevnitř přístupného schodiště.

Další úpravy kostela proběhly v barokním období. Kostel dostal novou římsu s červeným nátěrem a mansardovou střechou.²⁴⁾ Byla zřejmě upravena okna jižní lodi. Z dalších opravy pochází šedý nátěr s malovanými kvádry na nárožích. Výraznější oprava následovala po roce 1802, kdy byl do kostela osazen kvalitní barokní oltář z kostela křížovníků na Zderaze v Praze.²⁵⁾ V roce 1878 dostal kostel dnešní střechu a úpravu horních pater věže.²⁶⁾ Výrazná byla oprava v roce 1909, kdy byly doplněny a vyměněny kružby, osazen portál v přízemí věže, provedena výmalba kostela, zřízen větrací systém aj.²⁷⁾

Tím se až na následnou údržbu stavební dějiny kostela uzavřely.

a uměleckých, politický okres Třeboňský, F. Mareš, J. Sedláček, s. 61, 64, Praha 1900.) Kostel ve velké Blanici, zasvěcený sv. Jiljí, je zpracován podrobně v Soupise památek historických a uměleckých v okrese Píseckém, J. Soukup, 327 - 335, datování presbytáře viz např. V. Mencl, *Architektura doby Lucemburské*, s. 130, Praha 1948.

18) Zřejmě nemuselo jít o okno, což je vzhledem k poloze otvoru více než pravděpodobné. Nelze vyloučit např. existenci výklenku se sochařskou výzdobou.

19) Viz pozn. 8.

20) Viz pozn. 1, s. 24, na opravu v roce 1909 vydáno 300 000 korun.

21) K malířské výzdobě kostela presbytáře (severního boku) viz A. Podlaška, pozn. 4, s. 24, a *Umělecké památky Čech*, díl I, s. 333, Praha 1997.

22) Viz pozn. 1, Č. Habart zmiňuje zřejmě na stupni portálu sínce leto-počet 1519. Tento typ portálu je znám z jiných lokalit a je vesměs datován do druhého až třetího desetiletí 16. století. Většina kružeb má výrazně pozdně gotický charakter, viz např. V. Mencl, *Vývoj okna v architektuře českého středověku*, *Zprávy památkové péče*, XX/1960, s. 225 n.

23) Viz pozn. 4, s. 18.

24) Viz pozn. 4, s. 24.

25) Viz pozn. 24, s. 17 - 24. Oltář získán po roce 1787, kdy byla v Dublovicích obnovena fara. Na oltáři je obraz Ukřižování se sv. Maří Magd. signovaný P. Brandlem.

26) Do této doby je kladena stavba věže, viz pozn. 1, 2.

27) Viz pozn. 20.

Obr. 10: Dodatečně prolomené otvory v jižním průčelí lodi. (Všechny snímky autor.)

UNTERSUCHUNG DER KIRCHE DER ALLERHEILIGSTEN DREIFALTIGKEIT IN DUBLOVICE

Im Jahre 1994 wurde die Instandsetzung der Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit in Dublovice Bezirk Příbram durchgeführt, bei der die Untersuchung vorgenommen wurde. Die Kirche ist ein komplizierter Bau. An das breite und kurze unregelmässig gelöste Dreischiff mit einem schlanken Westturm knüpft im Osten ein polygonal geschlossenes Presbyterium mit Sakristei an der Nordseite. Bei der Instandsetzung wurde romanisches Quadermauerwerk des Turmes entdeckt, erhalten in die Höhe von vier Stockwerken und das Mauerwerk der Westfront des romanischen Schiffes. In den Turmstock und die Schifftribüne führten Portale von der Nordwestseite. An der West- und der Nordfront wurde das Mauerwerk des Seitenschiffes, welches aus der weiteren romanischen Phase stammte, mit einem romanischen Fensterpaar in der Nordfront und mit einem westlichen Pultgiebel entdeckt. In der weiteren Etappe offensichtlich am Ende des 13. Jahrhunderts wurde ein südliches Seitenschiff vielleicht unbeendet angebaut. Beide Seitenschiffe erreichten die Hälfte der Höhe des Hauptschiffes. Am Ende des 14. Jahrhunderts wurde schrittweise das heutige Presbyterium erbaut, das Südschiffe aufgemauert, in welches das Eintrittsportal versetzt wurde, die Schiffe wurden im Osten mit einer spitzigen Arkade verbunden und es wurde die Sakristei angebaut. Der letzte mittelalterliche Umbau durchlief um das Jahr 1520, als das Mauerwerk des Nordschiffes aufgemauert wurde, neue Masswerke in die Fenster versetzt und ein neues Vorzimmer erbaut wurde. Die Kirche wurde in der Barockzeit und im Jahre 1878 und 1909 instandgesetzt.

ABBILDUNGEN

1: Grundriss der Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit in Dublovice hergerichtet und ergänzt nach dem Grundriss im Verzeichnis der Denkmäler (siehe Bemerkung Nr. 3). Schwarz romanisches Mauerwerk aus der 2. Hälfte

te des 12. Jahrhunderts, gekörnt spätromanisches aus dem Anfang des 13. Jahrhunderts, gekreuzt aus dem Ende des 13. Jahrhunderts (?) - Hälfte des 14. Jahrhunderts, über ihm das Mauerwerk aus dem Ende des 14. Jahrhunderts, schraffiert von rechts nach links aus dem letzten Viertel des 14. Jahrhunderts, entgegengesetzt schraffiert weitere Etappe (um das Jahr 1400), unterbrochen schraffiert um 1520, punktiert späteres.

2: Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit in Dublovice, Anblick der Nordfront des Nordseitenschiffes. 1. Spätromanisches Mauerwerk, 2. Spätgotisches Mauerwerk, 3. Romanische Fensterchen, 4. Romanischer Turmeingang, 5. Spätgotisches Portal (um das Jahr 1450 ?), 6. Spätgotische Fenster (um das Jahr 1520), 7. Mauerwerk der Sakristei mit bewehrter Ecke, 8. Aufsetzen des romanischen Giebels, 9. Erster Gerüststock aus dem spätgotischen Aufbau, 10. Technologische Fuge, 11. Barockmauerwerk. (Vermessung und Zeichnung der Autor.)

3: Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit in Dublovice, Anblick des Teiles des Westfront. 1. Romanisches Mauerwerk, 1A. Romanisches Mauerwerk des Turmes, 2. Spätromanisches Mauerwerk mit Giebel, 3. Portal zur Tribüne, 4. Spätgotisches Mauerwerk, 5. Romanische Schießschartenfenster, 6. Portal aus dem Jahre 1909, 7. Mauerwerk des Südschiffes mit horizontaler Fuge. (Vermessen und Zeichnung der Autor.)

4: Romanischer Turmeingang (Quadermauerwerk bedeckt mit Bespritzung).

5: Rechtes spätgotisches Fenster in der Nordfront vor der Putzabnahme.

6: Linkes spätgotisches Fenster in der Nordfront nach der Blosslegung.

7: Vortretende Sakristeiecke.

8: Detail des Westteiles der Südfront des Presbyteriums, links das vermauerte Fenster mit Ziegelgewände mit Schichten der mittelalterlichen Putze.

9: Detail des Ostfensters des Presbyteriums mit Überresten und nachträglich vermauertem Masswerk.

10: Nachträglich durchbrochene Öffnungen in der Südfront des Schiffes. Alle Lichtbilder der Autor.